Raadsvoorstel

Gemeente Bergeijk

Raadsvergadering d.d.	:	21 september 2023
Afdeling	:	Beheer Ruimte en Organisatie
Portefeuillehouder	:	Wethouder M.M. Kuijken
Onderwerp	:	Regionale bekostigingssystematiek bereikbaarheid Brainport
Betreffend onderdeel programmabegroting	:	Taakveld 2 "Verkeer en vervoer"

Samenvatting
Om de schaalsprong (groei aan inwoners, woningen en banen) in Brainport Eindhoven op te vangen is een mobiliteitstransitie noodzakelijk. Dit vraagt om een forse investering van in eerste instantie € 1,6 miljard. De gemeenten staan gezamenlijk voor 1/9 van de totale investering aan de lat. Rijk, provincie en bedrijfsleven betalen 8/9 van de investering. Met dit voorstel wordt een verdeelsleutel voorgesteld voor de bijdrage van de 21 gemeenten. En het beschikbaar stellen van een bijdrage volgens deze methodiek aan de multimodale knoop/station Eindhoven Centraal.

Inleiding
Zoals inmiddels bekend, groeit de Metropoolregio Eindhoven (MRE) de komende jaren hard. Om de groei aan inwoners, woningen en banen in Brainport Eindhoven op te vangen is een mobiliteitstransitie onvermijdelijk en noodzakelijk. De mobiliteitstransitie is erop gericht om ruimte-efficiënte, schone en actieve vormen van mobiliteit te stimuleren. Dit vraagt om een forse investering van in eerste instantie € 1,57 miljard. In het bestuurlijk overleg met het Rijk (BO MIRT) zijn hierover op 9 november 2022 concrete afspraken gemaakt. De kosten voor het mobiliteitspakket worden voor 2/3 door het Rijk betaald en voor 1/3 door de regio.

Van de regionale bijdrage betalen provincie Noord-Brabant, Brainportpartners en de MRE-gemeenten ieder 1/3 deel. Dit betekent dat de gemeenten gezamenlijk voor 1/9 van de totale investering aan de lat staan. Om dit evenwichtig over de 21 gemeenten te verdelen, is een regionale bekostigingssystematiek voor de bereikbaarheid uitgewerkt. De MRE geeft hiermee opvolging aan de afspraken uit het BO MIRT. In dit raadsvoorstel wordt de bekostigingssystematiek ter instemming voorgelegd, inclusief de uitwerking van de systematiek in een bijdrage aan de multimodale knoop Eindhoven. De gemeenteraad Bergeijk besloot op 4 juli 2023 al positief over de bijdragen aan fietspaden en hubs in het Korte Termijn Maatregelenpakket (KTM A2 + F67).

Advies
1. In te stemmen met de voorgestelde ‘regionale bekostigingssystematiek’.
2. In te stemmen met het beschikbaar stellen van het aandeel van de gemeente Bergeijk als onderdeel van de benodigde regionale cofinanciering door de 21 gemeenten van de MRE en hiertoe:
    a. Een bijdrage van € 785.559 (excl. btw) verdeeld over de jaren 2024-2033 beschikbaar te stellen voor de multimodale knoop/station Eindhoven Centraal vanuit de bestemmingsreserve Uitvoering Bereikbaarheidsagenda.
    b. In te stemmen met een eenmalige extra storting van € 758.559 in 2024 vanuit de Algemene Reserve naar de bestemmingsreserve Uitvoering Bereikbaarheidsagenda.
    c. De financiële consequenties behorende bij dit voorstel te verwerken in de programmabegroting 2024-2027.

3. De nadere uitwerking van de voorgestelde systematiek in de vorm van een samenwerkingsovereenkomst tussen de MRE-gemeenten af te wachten.
4. De nadere uitwerking van een MRE-breed mobiliteitspakket af te wachten. Dit vormt de basis voor de programmering op het gebied van mobiliteit voor de komende jaren voor de gehele MRE. Bovendien vormen de (boven)regionale maatregelen uit dit pakket de basis om – op basis van de regionale bekostigingssystematiek –met partners (Rijk, provincie en Brainportpartners) tot afspraken te komen over bekostiging.

Beoogd effect
Invulling geven aan een regionale bekostigingssystematiek voor de bekostiging van bereikbaarheidsmaatregelen voor de schaalsprong van de MRE-regio. Inclusief concrete bekostigingsafspraken over de multimodale knoop / Station Eindhoven.

Argumenten

1.1 De schaalsprong en bijkomende vraagstukken vragen om een toekomstbestendig mobiliteitssysteem voor de hele regio als één ecosysteem.
De Metropoolregio Eindhoven heeft zich de voorbije jaren ontwikkeld tot één van de krachtigste motoren van de Nederlandse economie. De kennisintensieve maakindustrie én het feit dat het in de MRE-regio goed wonen, werken en leven is, zorgt voor een forse groei. Er is versneld actie nodig om te voorkomen dat de groei stagneert en de regio vastloopt. De groei genereert kansen, maar betekent ook toename van mobiliteit en toenemende druk op de woningmarkt, op de leefbaarheid en op de leef-kwaliteit. In de komende jaren staat de regio voor een enorme opgave: het faciliteren van een schaalsprong en bijkomende vraagstukken. Dit vraagt op korte termijn om investeringen in extra woningen, in extra werklocaties en in een duurzaam mobiliteitssysteem. Zeker is dat tot 2040 op zijn minst 72.000 arbeidsplaatsen en 62.000 woningen nodig zijn. Daarvoor is een mobiliteitstransitie onvermijdelijk en noodzakelijk. Deze richt zich op meer inzet op OV- en deelconcepten, fietsen en lopen. Daarmee reduceren we de emissie van CO2, stikstof, fijnstof en geluid en creëren we een aantrekkelijke leefomgeving.

1.2 Met een regionale bekostigingssystematiek nemen de 21 gemeenten verantwoordelijkheid voor 1/9 van de bereikbaarheidsinvestering om 8/9 cofinanciering te verkrijgen.
In het MIRT-onderzoek Verstedelijking en Bereikbaarheid Brainport zijn maatregelen gedefinieerd die de komende periode uitgevoerd moeten worden om de schaalsprong te accommoderen. Dit maatregelpakket resulteert in een investering van € 1.570 miljoen (incl. btw, prijspeil 2022). Voor de bekostiging van dit maatregelenpakket zijn in het BO MIRT op 9 november 2022 concrete afspraken gemaakt tussen het Rijk en de regio. Afgesproken is dat het Rijk € 996,25 miljoen (63,5%) en de regio € 573,75 miljoen (36,5%) van de kosten dekt. Voor de regionale bijdrage is afgesproken dat de provincie Noord-Brabant, Brainportpartners (bedrijven, campussen, kennisinstellingen) en de MRE gemeenten elk 1/3 deel van de regionale bijdrage dekken. Dit betekent dat de bijdrage van de MRE-gemeenten aan het maatregelenpakket € 191 miljoen incl. btw bedraagt ofwel € 157,8 miljoen excl. BTW. De bijdrage van het Rijk en de provincie is onder voorbehoud van de bijdrage van de regio. Het is aan de regio om de afgesproken bijdrage op te brengen.

1.3 In de voorgestelde bekostigingssystematiek wordt uitgegaan van verschillende type projecten met een eigen grondslag voor de verdeelsleutel.
Voor de maatregelen wordt steeds een verdeelsleutel bepaald tussen de betrokken regionale partijen provincie Noord-Brabant, Brainportpartners (bedrijven, campussen, kennisinstellingen) en de MRE-gemeenten.

Type project	Grondslag regionale bijdrage
Rijksproject	100% Rijk (geen regionale bijdrage)
Routegebonden project	Route naar rato grondgebied wegbeheerder
Locatiegebonden project	Naar locatie project
Regiobreed pakket	Naar inwonertal
Combinatieproject	Combinatie van bovenstaande

1.4 De regiobrede bijdragen van MRE-gemeenten lopen via een (nog op te richten) Publiek Bereikbaarheidsfonds.
De bestuurlijke coördinatie van het publieke fonds loopt via het MRE vanuit een nieuw in te richten bestuurscommissie. De administratieve organisatie in de vorm van fondsbeheer wordt ook binnen de MRE ondergebracht. De bijdragen van Brainportpartners lopen via een Privaat Bereikbaarheidsfonds Brainport, dat bij Brainport Development wordt belegd. Vanuit deze fondsen vindt respectievelijk de regiobrede publieke en private cofinanciering van projecten plaats. De project-specifieke, route-gebonden of locatie-gebonden bijdrage van gemeenten en de provincie gaan rechtstreeks naar het betreffende project. Deze bijdragen lopen dus niet via het Bereikbaarheidsfonds. Ook de Rijksbijdrage gaat rechtstreeks naar de projecten.

2.1 Op basis van de regionale bekostigingssystematiek is de regionale verdeelsleutel bepaald voor de opgaven uit het maatregelenpakket waarover tussen Rijk en regio afspraken zijn gemaakt.
De 'spoorse opgave' en de 'A58 Eindhoven – Tilburg' zijn Rijksprojecten. Deze projecten worden in zijn geheel door het Rijk bekostigd. Over het hoofd- en onderliggend wegennet dienen nog nadere afspraken te worden gemaakt tussen het Rijk en de regio. Van de overige projecten zijn de kosten verdeeld op basis van de regionale bekostigingssystematiek.

Opgave Bedragen zijn in miljoenen euro's	Totaal incl. btw	Rijk incl. btw	Regio [1] incl. btw	Type	Gemeenten excl. btw	Bergeijk excl. btw
Korte Termijn Maatregelenpakket (KTM) [2]	185	46,3	138,7	Combi	38,2	(2) 3,4
Fellenoord/Knoop XL Eindhoven	137	98	39	Locatie	16	0
HOV 4 / De Run / High Tech Campus	270	132	138	Route	36	0
Multimodale knoop Eindhoven Centraal [3]	727	469	258	Combi	68	0,8
Spoorse opgave	125	125	0	Rijk	0	0
A58 Eindhoven-Tilburg	126	126	0	Rijk	0	0
Hoofd- en onderliggend wegennet	ntb	ntb	ntb	ntb	ntb	ntb
Totaal	1.570	996,3	573,7		157,8	4,2

[1] Regio = Provincie Noord-Brabant, Brainportpartners en 21 gemeenten
[2] Hiervan is € 2,2 miljoen reeds in de begroting opgenomen: € 2,052 miljoen voor de fietspaden F67-De Kempenroute, € 191.000 bijdrage hubs. Zie hiervoor het raadsvoorstel van 4 juli 2023. De overige middelen worden voorzien in tranche 3 van het KTM-pakket. Dit wordt voorzien voor de periode 2027-2030 en betreft een tunnel onder de N397. Hierover volgt t.z.t. een raadsvoorstel met kostenverdeling en werkelijke bijdrage. Met dit voorliggende raadsvoorstel wordt hier nog geen goedkeuring aan gegeven.
[3] Dit raadsvoorstel betreft alleen de bijdrage aan de multimodale knoop van afgerond € 0,8 miljoen.

2.2 De multimodale knoop Eindhoven Centraal is als grootste OV-knoop in de MRE-regio een vitale schakel in de regionale mobiliteitstransitie.
Als gevolg van de mobiliteitstransitie zal het aandeel OV en fiets in de regio toenemen. Dit genereert meer druk op het OV-systeem en in het bijzonder het centrale trein- en busstation in de regio. Om de beoogde mobiliteitstransitie mogelijk te maken is een goed functionerende OV-knoop in hart van de regio randvoorwaardelijk. Dit vraagt uitbreiding van de OV-knoop in de vorm van uitbreiding van busstation Neckerspoel, deelsystemen en fietsenstallingen.

Het treinstation en alles wat daarmee te maken heeft is een Rijksproject met volledige Rijksfinanciering. Dit betreft (een verkenning naar) het spooremplacement aan de westzijde van Eindhoven Centraal, uitbreiding van spoor- en perroncapaciteit op Eindhoven Centraal, een keervoorziening Helmond-Deurne en de aanleg van een vrijliggende kruising bij Tongelre. Het busstation Neckerspoel en alle bijbehorende functies wordt voor 2/3 door het Rijk betaald.

Naast de Rijksbijdrage is het een regionaal en locatiegebonden project. Verbetering van Neckerspoel is al eerder als regionaal project aangemerkt in het rapport Brainport Duurzaam Slim Verbonden van juli 2016. Het project wordt voor 2/3 als locatiegebonden beschouwd, met financiering van € 44,5 miljoen excl. btw door gemeente Eindhoven. En daarnaast voor 1/3 deel een regionaal project, met een bijdrage van € 23 miljoen excl. btw door de overige 20 gemeenten. Dit laatste wordt verdeeld op

basis van inwoneraantal. Het busstation faciliteert niet alleen forenzen en reizigers uit Eindhoven, maar juist van en naar de hele regio.

2.3 De multimodale knoop Eindhoven is cruciaal voor goede verbindingen vanuit Bergeijk.
Uit het toekomstbeeld OV Zuid-Nederland blijkt dat naast de spoorinfrastructuur, de HOV-structuur in en rond Eindhoven een impuls verdient. De inzet is onder meer om de radialen vanuit de regio naar het centrum van Eindhoven (en vice versa) te versterken. Deze lijnen komen allemaal samen op busstation Neckerspoel bij Eindhoven Centraal. In aanvulling op de bestaande HOV-lijnen 1 en 2, worden momenteel HOV 3 (Airport) en HOV 4 (Veldhoven/De Run) gerealiseerd. Op termijn komen daar HOV-verbindingen naar: Gemert, Nuenen, Valkenswaard, Aalst en Geldrop bij. Ook HOV naar de Kempen via Eersel komt hierop uit. Naast deze (voorziene) HOV-lijnen, komen uit alle windstreken regionale buslijnen aan op Neckerspoel.

Neckerspoel is daarmee het centrale multimodale overstappunt binnen het (H)OV-netwerk van de MRE-regio. De prognose is dat Neckerspoel in 2030 gemiddeld 80.000 dagelijkse reizigers verwacht, waarbij mogelijk pieken ontstaan tot 100.000 reizigers per dag. En dat terwijl Neckerspoel bij het huidige aantal reizigers al tegen haar capaciteitsgrenzen aanloopt. Dit leidt tot onveilige situaties op het busstation zelf en het is een knelpunt voor het goed functioneren van het HOV-netwerk en het regionale busnetwerk. De opwaardering van de multimodale knoop is een versterking van het OV-netwerk en daarmee wordt de bestuurlijke ambitie voor een busverbinding tussen Bergeijk en Eersel kansrijker.

3.1 De afspraken over de regionale bekostigingssystematiek worden uitgewerkt en vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsfonds Brainport (SOK).
Deze overeenkomst wordt gesloten tussen de MRE-gemeenten. De SOK komt ter besluitvorming in de gemeenteraad, naar verwachting begin 2024. Er worden afspraken gemaakt over de bekostigingssystematiek, de werkwijze van een publiek bereikbaarheidsfonds, de organisatie (inclusief capaciteit, rol- en taakverdeling) en de governance (inclusief overlegstructuur en escalatie). Ook worden in de SOK afspraken vastgelegd over de financiering van projecten en het fonds, over indexatie, over BTW, over de verdeling van de gelden over projecten, over handelswijze bij uitnutting van beschikbare middelen en/of wat te doen met eventuele overschotten, over (eventueel) toe en uittreden van partijen, over geschillen en over duur/opheffing van het fonds. Daarnaast zullen de voorwaarden voor de afzonderlijke projecten die aanspraak kunnen maken op de fondsen, worden vastgelegd in separate Subsidiebeschikkingen. In de Subsidiebeschikking zullen spelregels worden vastgelegd over de wijze van toekenning van middelen, over indexatie en over BTW. Ook worden in de Subsidiebeschikking afspraken vastgelegd over verantwoording richting de fondsen en over de handelswijze bij afwijkingen t.o.v. de oorspronkelijke raming en/of de planning.

4.1 De MRE werkt toe naar een aanvullend MRE-breed maatregelenpakket.
De MRE geeft opvolging aan de afspraken uit het BO MIRT 2022 en stelt in het najaar een gezamenlijk mobiliteitspakket vast waarvan het regionale deel door het poho mobiliteit wordt herkend en wordt vastgesteld. Dit vormt de basis om voor wat betreft de (boven)regionale maatregelen met partners (Rijk, provincie en Brainportpartners) te komen tot afspraken over bekostiging. Voor dit gezamenlijke mobiliteitspakket wordt de vastgestelde bekostigingsmethodiek gebruikt en spant de gehele MRE regio zich in.

Kanttekeningen

1.1 De regionale bekostigingssystematiek is een gezamenlijke verantwoordelijkheid en vraagt instemming van alle 21 gemeenten in de MRE-regio.
Een goede bereikbaarheid en leefbaarheid houdt niet op bij een gemeentegrens. Om deze reden wordt elke gemeente van de Metropoolregio gevraagd een bijdrage te leveren aan de regionale bereikbaarheidsopgave. In de komende jaren worden er meerdere regionale opgaven verder opgepakt, waarin de concrete investeringen in de gehele MRE-regio landen. Dit raadsvoorstel dient door alle 21 gemeenteraden van de MRE te worden goedgekeurd. Indien individuele gemeenten

besluiten niet deel te nemen zet dit de regionale samenwerking onder druk. Deze is noodzakelijk om de majeure mobiliteitsopgave in de mainport Brainport aan te pakken.

1.2 Gemeenten kunnen niet worden gedwongen om mee te betalen.
De gemeenteraad heeft het budgetrecht en kan kredieten/middelen ter beschikking te stellen. Een gemeente kan niet zonder meer door collega-gemeenten, de regio, de provincie of het Rijk worden gedwongen tot het betalen van een bijdrage. Er is geen instrument om een niet-participerende gemeente vooraf of achteraf te dwingen om mee te betalen aan de maatregelen. Het is ook niet zo dat het niet bijdragen van een gemeente automatisch leidt tot het extra belasten van de andere gemeenten. In een dergelijke situatie zullen de overige regiogemeenten bezien hoe zij omgaan met de ontstane situatie en hier nadere afspraken over maken.

2.1 Regionale bereikbaarheid van de multimodale knoop is een belangrijke voorwaarde.
Verschillende gemeenten ervaren op dit moment problemen de bereikbaarheid van de multimodale knoop / station Eindhoven via openbaar vervoer. Het algemeen bestuur van MRE heeft een oproep gedaan aan de statenleden en formateurs van de provincie voor betrouwbaar openbaar vervoer voor de gehele regio. Dit is een belangrijke voorwaarde voor de leefbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen, dit moet het uitgangspunt zijn bij de OV-concessie. De oproep is te investeren in een fijnmazig en toekomstbestendig netwerk met ontsluitende OV-lijnen, aansluitend op het HOV-netwerk.

2.2 De Brainport-deal is gebaseerd op ramingen.
In de samenwerkingsovereenkomst (SOK) wordt uitgewerkt hoe er omgegaan wordt met het verschil tussen de raming en uiteindelijke realisatiekosten. De SOK wordt in het najaar ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

3.1 Het afsprakenkader dient in samenspraak met partners te worden uitgewerkt
In de op stellen Samenwerkingsovereenkomst wordt nader uitgewerkt hoe om te gaan met afwijkingen ten opzichte van de raming op basis waarvan middelen van partijen zijn geraamd en/of toegekend. Dit wordt in samenhang bekeken met de voorwaarden van de andere partners (Rijk, provincie Noord-Brabant, private partijen). Dit alles landt in een op te stellen Samenwerkingsovereenkomst die ter besluitvorming aan de gemeenten wordt voorgelegd.

4.1 Bekostiging toekomstige maatregelen afhankelijk van partners
Afspraken voor wat betreft de bijdrage van MRE-gemeenten kunnen conform de regionale bekostigingssystematiek worden gemaakt. Het is echter niet op voorhand vast te leggen dat andere partijen (Provincie, Rijk en Brainportpartners) bij toekomstige maatregelen dezelfde verdeling zullen hanteren. Dit is overigens wel de regionale inzet.

Financiën
De regionale bijdrage van Bergeijk aan de multimodale knoop / Eindhoven Centraal bedraagt € 785.559 (excl. btw). Dit bedrag is nog niet in de begroting van gemeente Bergeijk opgenomen.

De bijdrage aan het project multimodale knoop wordt gefaseerd over een periode van 10 jaar gevraagd (conform onderstaande tabel). Het project multimodale knoop maakt onderdeel uit van de Bereikbaarheidsagenda. Hiervoor is reeds eerder de bestemmingsreserve Uitvoering Bereikbaarheidsagenda in het leven geroepen. Het voorstel is om de totale bijdrage (ad € 758.559) voor de gehele periode te dekken vanuit een extra storting in 2024 in de bestemmingsreserve Uitvoering Bereikbaarheidsagenda vanuit de Algemene Reserve.

2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
11.638	11.638	23.276	23.276	23.276	138.491	138.491	138.491	138.491	138.491
1,5%	1,5%	3,0%	3,0%	3,0%	17,6%	17,6%	17,6%	17,6%	17,6%

Maatschappelijk verantwoord inkopen
Er is geen sprake van een inkoop/aanbesteding naar aanleiding van dit voorstel.

Communicatie
Communicatie van dit besluit aan het bestuur van de MRE.
Voor de realisatie van de afzonderlijke maatregelen zijn specifieke projectorganisaties verantwoordelijk. Deze projectorganisaties zullen de coördinatie voeren over de communicatie rondom de besluitvorming en uitvoering van betreffende projecten. Dit in nauwe afstemming met de direct betrokken gemeenten.

Uitvoering
De uitwerking van regionale bekostigingssystematiek en de daarvoor op te stellen samenwerkingsovereenkomst vindt plaats in de tweede helft van 2023. Dit is een verantwoordelijkheid van de MRE. De uitvoering van de maatregelen is voorzien in de periode 2024-2032. Voor de verschillende maatregelen is een indicatieve planning opgesteld op basis van de huidige inzichten. De exacte planning is nader uit te werken en projectafhankelijk. Dit is een verantwoordelijkheid van de afzonderlijke projectorganisaties.

Bijlagen

1. Brief MRE Voorstel regionale bekostigingssystematiek
2. Brief MRE aan provincie Noord-Brabant over belang van goed openbaar vervoer
3. Concept-raadsbesluit Regionale bekostigingssystematiek bereikbaarheid Brainport

Advies Raadscommissie
De commissie GZ heeft in haar vergadering d.d. 05 september 2023 geadviseerd om het stuk door te geleiden naar de raadsvergadering van 21 september 2023 als bespreekstuk.

Burgemeester en wethouders van Bergeijk,

A.J.M. Ewalds	A. Callewaert – de Groot
Gemeentesecretaris	Burgemeester